

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1962.1.03>

EKP VÕITLUSEST TÖOLISKLASSI HUVIDE EEST I ÜLE-EESTIMAALISEL HAIGEKASSADE KONVERENTSIL JA EESTIMAA HAIGEKASSADE LIIDU I KONGRESSIL

S. AHELIK

Olukorras, kus Eestimaa Kommunistliku Partei tegevus oli seadusega rangelt keelatud, kujunes tema tähtsamaks ülesandeks illegaalse töö oskuslik ühendamine legaalse tööga, kusjuures töölisühingute ja teiste legaalsete võimaluste kõrval kasutati selleks ka haigekassasid ja nende üritusi.

Kuigi Eesti tööliklassi revolutsioonilise võitluse ajalugu kodanlikus Eestis sõjajärgse revolutsioonilise kriisi aastail (1920—1924) ja Eestimaa Kommunistliku Partei juhtimisel toimunud töörahva kangelaslikku võitlust nõukogude võimu taaskestamise eest Eestis sellel perioodil on meie ajaloolaste poolt küllalt põhjalikult uuritud ning analüüsitud mitmest aspektist nii monograafiates ja brošüürides kui ka ajakirjanduses avaldatud artiklites, leidub neil aastail haigekassade liinis tehtud töö kohta trükisõnas ainult vihjeid.¹

Käesoleva artikli ülesandeks on mõningal määral seda lünka täita, võttes vaatluse alla EKP võitluse tööliklassi huvide eest I üle-eestimaalisel haigekassade konverentsil (1923. a.) ja Eestimaa Haigekassade Liidu I kongressil (1924. a.).

*

1917. aastal võitis Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon. Vaatamata sellele, et nõukogude võim kehtis tol korral Eestis lühikest aega, võttis Nõukogude valitsus tarvitusele otsustavad abinõud töötajate täieliku sotsiaalkindlustuse sisseseadmiseks. 1. novembril 1917 avaldatud Nõukogude valitsuse teadaandes² märgiti, et valitsus asub otsekohe dekreetide väljaandmisele, mis näevad ette kõigi töötajate kindlustamise ettevõtjate kulul haiguse, invaliidisuse, vanaduse, tööpuuduse jne. vastu. 22. detsembril 1917 andiski Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Saadikute Nõukogu Kesktäidesaatev Komitee välja dekreeidi haiguste vastu kindlustamise kohta.³ Selle järgi kuulusid haiguste vastu kindlustamisele kõik töötajad. Dekreet nägi ette töötajate haigestumiste puhul neile tasuta arstiabi ja ravimite andmise ning haigusabiraha maksmise terve tööpalga suuruses. Kindlustusmaksude tasumine pandi dekreediga ettevõtjatele, vabastades töötajad sellest täielikult, kindlustamine ise aga toimus haigekassade kaudu, mille juhtimisest võtsid osa ainult kassa liikmed.

¹ Vt. Eesti NSV ajalugu (kõige vanemast ajast tänapäevani). Teine trükk. Tallinn, 1957, lk. 436; A. Lebbin, Eestimaa Kommunistlik Partei võitluses töörahva ühisriinde eest (1921—1924). Tallinn, 1959, lk. 34.

² Nõukogude Eesti konstitutsioonilise seadusandluse ajaloost. Dokumentide kogumik. Tallinn, 1960, lk. 41 ja 42.

³ «Eesti Teataja» 11. (24.) jaan. 1918.

Selle dekreeidi alusel asuti ka Eestis haigekassade tööd ümber korraldama.⁴

Kuid Eesti kodanlusel läks Ameerika Ühendriikide ja Lääne-Euroopa imperialistide otsesel toetusel korda purustada nõukogude võim Eestis ja kehtestada kodanliknatsionalistlik diktatuur.

Pärast kodanliku diktatuuri sisseseadmist Eestis jäeti sotsiaalkindlustuse alal põhiliselt kehtima tsaariajal ja Vene Ajutise Valitsuse poolt vastuvõetud seadused. Töötajaid hakati haiguste vastu kindlustama Aju-tise Valitsuse poolt 1917. aastal vastuvõetud dekreeidi alusel,⁵ mille järgi kindlustamisele kuulusid ainult kesk- ja suurtööstuslikes ettevõtetes⁶ töötajad. Ja kuigi kinnitusetitele oli antud õigus arvata haiguskindlustuse alla ka väiketööstuslike ettevõtete töölised, tehti seda kodanliku diktatuuri esimestel aastatel väga harva. 1923. aasta andmetel oli tööstusettevõtete töötajatest haiguste vastu kindlustatud 33 359 inimest ehk ainult 65,6%,⁷ kusjuures 1922. aasta rahvaloenduse andmetel leidis tööstuses ülalpidamist vaid 15,7% elanikkonnast.⁸

Töötajate haiguskindlustust teostati seejuures haigekassade kaudu. Eestis oli neid kahte liiki: ühishaigekassad ja vabrikute juures asuvad haigekassad. Esimestesse kuulusid töötajad mitmest ettevõttest, teise ainult ühe ettevõtte omad. 1923. aastal tegutses Eestis 31 haigekassat, nendest 15 ühishaigekassat.⁹

Töölisliikumise survele oli Vene Ajutine Valitsus sunnitud haigekassade juhtimise 1917. aasta seadusega andma kassaliikmete endi kätte. Vastavalt sellele võtsid haigekassade juhatustest ja üldkoosolekutest osa ainult haigekassades registreeritud töötajad või nende poolt valitud volinikud. Peremeeste seadus haigekassa juhtimisest osavõttu ei võimaldanud.

1917. aasta haiguskindlustusseaduse kohaselt oli haigekassade põhiliseks ülesandeks oma liikmetele rahalise toetuse maksimine haigestumise, sünnituse ja surma puhul.

Haigusabiraha moodustas $\frac{1}{2}$ — $\frac{2}{3}$ töötaja keskmisest palgast ja teda maksti piiratud aja eest, nimelt 26 nädalat järgemööda või korduvatel haigusjuhtumitel 30 nädalat aastas. Sünnituse puhul maksti toetust kaks nädalat enne ja neli nädalat pärast sünnitust $\frac{1}{2}$ kuni terve palga ulatuses. Surma korral maksti 20—30-kordse päevapalga suurune abiraha isikule, kes kandis matmiskulud.

Haigekassa liikmete arstiabi ja ravi korralduse küsimuses puudus seaduses ühtsus. Üldreeglina oli kassaliikmete arstiabi ja ravi korraldamine tehtud ülesandeks vabrikantidele, kuid samal ajal lubas seadus ka haigekassadel selle oma hooleks võtta. Vabrikantide vastuseisust tingituna suutsid 1923. aastaks kassaliikmete ravi oma korraldusse võtta ainult neli haigekassat, kelledeks olid Tartu Üleüldine Haigekassa ning Võru-Petseri, Sindi ja Rakvere ühishaigekassa.¹⁰ Võrdluseks võib märkida, et pingsa võitluse tulemusena suutsid 1936. aastaks 25 haigekassast töötajate ravi oma korraldusse võtta juba 15 haigekassat.¹¹

⁴ Vt. «Edasi» 13. veebr. (31. jaan.) 1918 ja «Eesti Teataja» 23. nov. (6. det.) 1917.

⁵ Vt. Tööstuslise töö seadus (Töökaitse seadused). Tallinn, ?, lk. 40—60.

⁶ Suurtööstuslikeks loeti vähemalt 20, kesktööstuslikeks 5—19 ja väiketööstuslikeks alla 5 töölisega töötavad ettevõtted.

⁷ «Eesti Statistika» 1927, lk. 375 ja 377.

⁸ Rahva tööala ja ühiskondline kihitus. 1922. a. üldrahvalugemise andmed, vihik III. Tallinn, 1925, lk. 16.

⁹ «Eesti Statistika» 1927, lk. 382.

¹⁰ Sotsiaalkindlustus Eestis. Eesti Demograafia, vihik V. Tallinn, 1937, lk. 55.

¹¹ «Eesti Statistika» 1937, lk. 385.

Riik haigekassasid töötajate kindlustamisel ei toetanud ning kindlustamine toimus töötajate endi arvel, nn. kindlustusmaksude näol. Seda maksid (õigemini peeti kinni nende palgast) haigekassades registreeritud tööliselised ja teenistujad kuus 2% palgast. Sama suure summa maksid haigekassale tööliste ekspluateerimisest saadud kasumist ka töösturid.

Töötajate tööõnnetuste vastu kindlustamine toimus kuni 1923. aastani tsariaegse 1912. aasta seaduse alusel, mis kehtis ainult nende tööstusettevõtete kohta, kus töötas vähemalt 20 töölist. Et vabastada peremehe vastutusest töötajatega töö juures sagedasti esinevate õnnetusjuhtumite puhul, laiendati seaduse ulatust 1923. aastal¹² ning analoogiliselt haiguskindlustusele kuulusid siit peale tööõnnetuste vastu sundkindlustamisele ka kesktööstuslike ettevõtete töötajad.

Väiketööstuslikes ettevõtetes töötajate kindlustamine haiguse ja õnnetusjuhtumite vastu oli juhusliku iseloomuga. Täiesti olid nende suhtes kindlustamata jäetud põllu- ja metsatöölised, kaupluste müüjad, kantselei- ametnikud, majateenijad jne.

Kui haiguste ja tööõnnetuste puhul kehtis sundkindlustus vähemalt kesk- ja suurtööstuslikes ettevõtetes töötajate kohta, siis vanaduskindlustuse alal oli olukord märksa halvem. Sõjajärgse revolutsioonilise kriisi aastail said Eestis riiklikku pensioni ainult kodusõjast ja Nõukogude-vastastest interventsioonist kodanluse poolel osa võtnud ja oma töövõime kaotanud sõjaväelased ning tsariaegsed pensionärid.

Juba kodanliku riigi algusaastaist peale avaldasid töötajad kõige kategoorilisemat protesti kodanlikus Eestis kehtinud äärmiselt puuduliku sotsiaalkindlustuse vastu ning võitlesid aktiivselt niisuguste seaduste vastuvõtmise eest, mis kindlustaksid kõiki töötajaid nii vanaduse ja haiguste kui ka töövõimetuse ning tööpuuduse vastu.

Nagu kogu kodanlusevastast revolutsioonilist liikumist, nii juhtis ja suunas Eestimaa Kommunistlik Partei ka võitlust sotsiaalkindlustuse parandamise eest. Juhindudes 5. novembril 1920 toimunud EKP I kongressil vastuvõetud partei programmist,¹³ suunas EKP Keskkomitee ametiühinguid ja teisi legaalseid töölisorganisatsioone aktiivsesse võitlusse laialdase sotsiaalkindlustuse eest, mis ei haaranud mitte ainult kõigi töötajate riiklikku kindlustamist vanaduse, haiguste ja tööõnnetuste, vaid ka tööpuuduse vastu. Töötajate riikliku kindlustamise eest tööpuuduse vastu võitles eriti aktiivselt Riigikogu kommunistlik fraktsioon.¹⁴

4. ja 5. jaanuaril 1922 toimus üle-eestimaaline vastutavate parteitöötajate illegaalne nõupidamine, kus Kominterni Täitevkomitee poolt 1921. aasta detsembris väljatöötatud ühisrinde teesidest ning Eestis valitsevast konkreetselt olukorrast lähtudes koostati «12 nõudmise» näol konkreetne programm töörahva ühise väerinde loomiseks.¹⁵ Selles programmis oli oluline koht ka sotsiaalkindlustuse küsimustel. «Kõik tööliselised riiklikult kindlustada töötaoleku, vanaduse, tööjõuetuse, vigastuste ja haiguste vastu, naistöölised — emakssaamise puhul», nõuti näiteks «12 nõudmise» teises punktis.¹⁶

¹² «Riigi Teataja» 1923, nr. 106, art. 84.

¹³ EKP I kongressil vastuvõetud partei programm on avaldatud dokumentide ja materjalide kogumikus «Eestimaa Kommunistliku Partei I kongress», Tallinn, 1960, lk. 75—80.

¹⁴ Vt. H. Saarniit, Kommunistliku fraktsiooni tegevusest Eesti Riigikogus sõjajärgse revolutsioonilise kriisi aastail (1920—1924). Tallinn, 1961, lk. 27 ja 28.

¹⁵ Eesti Töörahva Ühise Väerinde loomise kohta vt. lähemalt A. Lebbin, Eestimaa Kommunistlik Partei võitluses töörahva ühisrinde eest (1921—1924), Tallinn, 1959 ja A. Liebman, Eestimaa Kommunistliku Partei loomise ajaloost (veebruar 1920—aprill 1922), Tallinn, 1960, lk. 253—292.

¹⁶ «Tallinna Tööline», proovinumber, jaan. 1922.

Võitluses sotsiaalkindlustuse parandamise eest etendasid tähtsat osa 1923. aasta aprillis toimunud I üle-eestimaaaline haigekassade konverents ja 1924. aasta juulis peetud Eestimaa Haigekassade Liidu I kongress. Mõlemad nad kujunesid ulatuslikuks foorumiks, kus vaadeldavas küsimuses vallandus terav võitlus ühelt poolt kommunistide ja progressiivsete töölislükumise tegelaste ning teiselt poolt sotside vahel.

Haigekassade Liidu kui haigekassade tegevust ühtlustava organi asutamise mõtte algatajaks oli Tartu Üleüldine Haigekassa,¹⁷ kes 1922. aasta sügisel pöördus vastavasisulise üleskutsega teiste haigekassade poole. Küsimuse arutamiseks otsustati kokku kutsuda haigekassade konverents. Haigekassade omavahelise kokkuleppe kohaselt pandi konverentsi kokkukutsumine ja sellega seoses olevad eeltööd Tallinna Ühisele Haigekassale, kes selleks moodustas konverentsi korraldava komisjoni.¹⁸

Tööraha kiire ja laialdane koondumine ühisrindede platvormi ümber ning aktiivne võitlus «12 nõudmise» elluviimise eest oli hirmutanud valitsevat kodanlust. Seetõttu tekitas ka haigekassade konverentsi kokkukutsumise mõte Töö- ja Hoolekandeministeeriumis suurt ärevust. Konverentsi korraldaval komisjonil nõuti täpset aruandlust nii konverentsi päevakorra kui ka osavõtjate kohta.¹⁹ Kui aga komisjon pöördus töö- ja hoolekandeministri Chr. Kaarna poole palvega aidata leida konverentsiks ruume, jäi minister algul äraootavale seisukohale.²⁰ Nähes aga, et abist keeldumine konverentsi tööd ei takista, lubati ka ruume. Kuid seegi oli omamoodi katse piirata konverentsi tööd, kuna pakutavad ruumid olid nii väikesed, et neid polnud võimalik kasutada.²¹ Ruumid konverentsi jaoks tuli leida ikkagi komisjonil endal.

I üle-eestimaaaline haigekassade konverents toimus 7. ja 8. aprillil 1923 Tallinnas. Eestimaa Kommunistlik Partei pühendas konverentsile kui legaalsele tööliste kokkutulekule suurt tähelepanu. Konverentsile saadeti iseseisva ettekandega esinema I Riigikogu liige kommunist Paul Keerdo.

Haigekassade delegaatidena võttis konverentsist osa 55 saadikut, kes esindasid 25 haigekassat.²² Eestimaa Kommunistlikul Parteil oli delegaatide hulgas suur mõju. See nähtub kas või sellestki tõsiasiast, et väljaspool kinnitatud päevakorda võeti P. Keerdo ettepanekul arutusele töölislükumise ajakirjanduse sulgemise vastu protesteerimise küsimus ning et vastuvõetud resolutsioonide aluseks olid põhiliselt EKP juhtimisel väljatöötatud Tööraha Ühise Väerinde nõudmised.

Haigekassade Liidu asutamise kõrval oli konverentsi päevakorras rida töölisi valusalt puudutavaid küsimusi, nagu haiguskindlustusseaduse eelnõu arutamine ning töökaitse ja teisi haigekassade tegevusega seoses olevaid probleeme. Kuulati ka ära 19 haigekassa esindaja aruanded, milledes käsitleti peamiselt haigekassa liikmete abistamisega ja arstiabi andmisega seoses olevaid küsimusi.

Omaette päevakorrapunktina arutati haiguskindlustuse ehk nn. «Haiguste vastu ja emade kinnitamise seaduse» eelnõu. Selles Asutava Kogu töökaitse komisjoni poolt koostatud seaduseelnõus nähti ette kõigi töötajate, välja arvatud juhutöölised, kindlustamine haiguste vastu. Kindlustusmaksud tuli eelnõu järgi tasuda üldreeglina peremeestel, kuid nende tasumist võidi osaliselt panna ka töötajatele. Tasuta arstiabi oli

¹⁷ ORRKA (= ENSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehituse Riiklik Keskarchiiv), f. 2180 (Tartu Üldhaigekassa), nim. 1, s.-ü. 23, l. 7.

¹⁸ Sealsamas, s.-ü. 209, l. 7.

¹⁹ Sealsamas, f. 2000 (Töö-Hoolekandeministeerium), nim. 1, s.-ü. 1480, l. 27.

²⁰ Sealsamas, l. 25.

²¹ Sealsamas, l. 36.

²² «Töö» 1923, nr. 1, lk. 6.

ajaliselt piiratud.²³ Kuigi seaduseelnõu vastuvõtmine ei oleks kaugeltki tähendanud töötajate täielikku kindlustamist, oleks see siiski tähendanud sammu edasi.

Seda seaduseelnõu oli arutatud juba Asutavas Kogus. Aastaid oli ta seisnud ka Riigikogu päevakorras, kuid tema vastuvõtmine lükati Riigikogu parempoolsete rühmade eestvedamisel aastast aastasse edasi.

Valitsus tunnistas demagoogiliselt küll seaduseelnõu vastuvõtmise vajadust, kuid tema kohta seisukoha võtmiseks moodustatud ametliku erikomisjoni protokollist²⁴ selgub, et valitsuse nõudmiste arvestamine oleks tähendanud tagasiminekut, võrreldes seni kehtinud haiguskindlustusseadusega. Kui 1917. aasta haiguskindlustusseadus oli haigekassade juhtimise andnud kassa liikmete endi kätte, siis nüüd pidas valitsus vajalikuks loovutada osa haigekassa volinike ja juhatuse liikmete kohti ettevõtjatele. Ka ei tahetud midagi teada ettevõtjate osa suurendamisest kindlustusmaksude tasumisel.

Seaduseelnõu arutamine toimus kõnesoleval haigekassade konverentsil väga elavalt ja võrdlemisi asjalikult. Nähes ühissväerindlaste suurt mõju konverentsil, ei julgenud isegi sots L. Johanson, kes selles küsimuses esines põhiettekandega, oma kahepaiksete seisukohtadega välja tulla.

Pikema sõnavõtuga seaduseelnõu kohta esines P. Keerdo, kes rõhutas kolme momenti: 1) seadus peab olema ühtlane tööliste ja ametnike kohta, 2) kindlustusmaksud tuleb panna peremeeste ja riigi õlgadele ja 3) haigete ravi peab kestma kuni tervenemiseni. Ühtlasi kritiseeris P. Keerdo Töö- ja Hoolekandeministeeriumi tegevust ning juhtis tähelepanu sellele, et kuigi kohal viibinud ministeeriumi esindaja andis konverentsile lubaduse vastuvõetud otsused ellu viia, ei saa sellele lootma jääda, sest seni antud lubadusi pole täidetud. Ainsa teena vastuvõetud otsuste elluviimiseks märkis P. Keerdo kogu töörahva võitluse selle eest.²⁵

Tehtud ettepanekud ja arvamused võeti kokku konverentsi otsuses, kus nõuti 1) üldise haiguskindlustuse sisseseadmist kõigi tööliste ja teenistujate kohta, 2) kindlustusmaksude panemist ainult ettevõtete omanike ja riigi peale, vabastades töötajad sellest täiesti, 3) sünnituse puhul naiste vabastamist töölt koos toetuse maksimisega 6 nädalat enne ja 8 nädalat pärast sünnitamist jne.²⁶

Konverentsi teisel päeval, s. o. 8. aprillil arutati tähtsamate päevakorrapunktidenäha haigekassa liikmete ravi ja töökaitse küsimusi.

Sõnavõtjad näitasid konkreetsetele faktidele tuginedes, et kassaliikmete ravi oli äärmiselt puudulik just neis vabrikutes, kus see oli ettevõtjate korraldada. Saades palka vabrikuomanikelt, olid vabriku arstid neist täielikus sõltuvuses. Peremehed aga olid huvitatud vaid sellest, et tööliste ravi kulud oleksid võimalikult väiksed. Seetõttu juhtus väga sageli, et haiged inimesed kirjutati tööle või et töolist üldse haigeks ei tunnistatud.

Tallinna Ühise Haigekassa usaldusarst M. Püümann, kes kõnesolevas küsimuses esines pikema ettekandega, tõi konkreetseid näited oma praktikast. Ta oli kaotanud arsti koha vabrikus vaid sellepärast, et ei täitnud vabrikandi ettekirjutusi.²⁷

Samal ajal aga, nagu märkisid Tallinna, Pärnu, Narva jt. haigekassade esindajad, olid ettevõtjad kategooriliselt selle vastu, et haigekassad võtaksid kassaliikmetele arstiabi andmise oma korraldusse, kuna see

²³ ORRKA, f. 80 (Riigikogu I—V koosseis), nim. 1, s.-ü. 968, l. 4—14.

²⁴ Sealsamas, l. 48—50.

²⁵ ORRKA, f. 2000, nim. 1, s.-ü. 1480, l. 105.

²⁶ Sealsamas, l. 106.

²⁷ Sealsamas, l. 107.

oleks toonud neile lisaväljaminekuid. Vabrikantide korraldusel antavat arstiabi kritiseerides ütles Hiiu-Kärdla haigekassa esindaja: «Elame saare peal teistest lahus, kus terve saare kohta on üksainus arst. Vabrik ravitseb kassaosalisi viletsalt.»²⁸

Arvestades vabrikantide aadressil tehtud kriitikat, pidas konverents vajalikuks, et haigekassad kassaliikmetele arstiabi andmise võtaksid võimaluste piires oma korraldusse. Selle ülesande edukaks täitmiseks soovitati väiksematel haigekassadel ühineda.²⁹

Suurt tähelepanu pööras konverents ka töökaitse küsimustele. Iseseisva ettekandega nendes küsimustes esines P. Keerdo, kes konkreetsete faktide najal näitas, et kapitalistid ei täida neidki viletsaid töökaitseeadusi, mis kehtivad, ja on alustanud pealetungi revolutsiooni viimase saavutuse — 8-tunnilise tööpäeva vastu.

P. Keerdo ettepanekul võeti vastu otsus, mille aluseks oli EKP juhtimisel ja suunamisel väljatöötatud Tööraha Ühise Väerinde programm. Nõuti 1) 8-tunnilise tööpäeva tagamist seadusega, 2) tööliste sellise töötasu alammäära kindlaksmääramist, mis võimaldaks neil inimväärse elamise, 3) nais- ja noortööliste kohta käivate töökaitseeaduste täiendamist ning 4) tööliste kindlustamise laiendamist töötaoleku, vanaduse ja töövõimetuse vastu.³⁰

Nagu juba eespool märgitud, võeti väljaspool kinnitatud päevakorda P. Keerdo ettepanekul arutusele töölisajakirjanduse sulgemise vastu protesteerimise küsimus, mille oli aktuaalseks teinud kodanluse järjekordne kallaletung töölisajakirjandusele. Et takistada Tööraha Ühisesse Väerindesse koondunud töölisorganisatsioonide edukat valimiskampaaniat II Riigikogu valimiste eel, olid valitsusvõimud 1923. aasta märtsi lõpul sulgenud töölisajalehed «Tööline» ja «Töö Täht».³¹ Kuigi Tartu ja paari väiksema haigekassa esindajad selle küsimuse arutamise vastu ägedat protesti avaldasid, ei suutnud nad konverentsi enamuse otsust kõigutada.³² Häälteenamusega (19 häält poolt ja 10 vastu) vastu võetud resolutsioonis protesteeris üleriiklik haigekassade konverents kõige kategoorilisemalt järjekindla töölisajakirjanduse sulgemise vastu ja nõudis tööliste samasugust trükivabadust, nagu see oli kodanlusel.³³

Seega nõuti konverentsil mitte ainult sotsiaalkindlustusseaduste vastu võtmist, vaid ka 1920. aasta põhiseadusega deklareeritud kodanikuõiguste elluviimist. Töörahvale kodanlusega võrdse trükivabaduse kindlustamine oli üks Tööraha Ühise Väerinde põhinõudmisi.

Pärast resolutsiooni vastuvõtmist lahkusid konverentsilt resolutsiooni vastu hääletanud Tartu, Kohtla-Järve põlevkivikaevanduse, Paide ja Valga haigekassade esindajad. Kuid päevakord oligi juba ammendatud ja konverents võis oma töö lõpetada. Seda tehti tööliste võitluslaulu «Internatsionaali» lauldes.

I üle-eestimaalisel haigekassade konverentsil vastuvõetud otsused mobiliseerisid töotajaid aktiivsele võitlusele oma huvide kaitseks, eriti sotsiaalkindlustuse ja töökaitse alal valitseva olukorra parandamiseks. Nii näiteks nõuti 1. juunil 1923 toimunud Narva Linaketramise Manufaktuuri haigekassa volinike koosolekul üksmeelselt konkreetsete abinõude rakendamist töökaitse ja tervishoiu olukorra parandamiseks ettevõtetes ja asutustes.³⁴

²⁸ Sealsamas, l. 104.

²⁹ Sealsamas, l. 109.

³⁰ Sealsamas, l. 111.

³¹ H. Saarniit, Kommunistliku fraktsiooni tegevusest Eesti Riigikogus sõja-järgse revolutsioonilise kriisi aastail (1920—1924). Tallinn, 1961, lk. 38.

³² ORRKA, f. 2180, nim. 1, s.-ü. 209, l. 12.

³³ ORRKA, f. 2000, nim. 1, s.-ü. 1480, l. 112.

³⁴ ORRKA, f. 2150 (Narva Üldhaigekassa), nim. 1, s.-ü. 3, l. 105.

*

1923. aastal toimunud I üle-eestimaalisel haigekassade konverentsil otsustati jaatavalt ka Haigekassade Liidu organiseerimise küsimus. Organiseeritav liit pidi kujunema haigekassade tegevust ühtlustavaks keskuseks. Tema põhikirja väljatöötamine tehti ülesandeks Tallinna Ühisele Haigekassale kui suurimale.³⁵ 11. veebruaril 1924 registreeriti liidu põhikiri Tallinna-Haapsalu Rahukogus.³⁶

Haigekassade Liidu asjaajamine kuni kongressi kokkukutsumiseni lasus Tartu Üleüldisel Haigekassal. Haigekassade omavahelise kokkuleppe kohaselt oli tema ülesandeks ka Haigekassade Liidu kongressi kokkukutsumine. Tartu Üleüldine Haigekassa, kus sotsid olid juhtivatel kohtadel, aga tallas haigekassade konverentsil aktsepteeritud põhimõtted julmalt jalge alla. Referentidena kutsuti kongressile esinema vaid sotsid (L. Johanson, J. Piiskar, J. Voimann, M. Püümann) ja Tartu linna sanitaararst Pöder.³⁷ Tööraha Ühise Väerinde esindajatele aga sellekohast ettepanekut ei tehtud.

Nähes sotside katset muuta Haigekassade Liit oma tribüüniks, pööras Eestimaa Kommunistlik Partei suurt tähelepanu sotside plaanide paljastamisele. Kirjutises «Haigekassade Liit tööliklassi teenistusse» kutsus «Meie Leht» töölisi võitlema selle eest, et kongress jääks kindlaks tööliklassi võitluse põhimõtetele ning et Haigekassade Liit kujuneks tööliklassi huvide kaitsjaks, mitte aga sotside pesaks.³⁸

EKP juhtimisel ja suunamisel tehtud selgitustöö tõttu ei õnnestunud sotsidel oma plaane ellu viia. Tööraha surve piirati sotside ettekannete arvu ning Tallinna Ühise Haigekassa, Balti puuvillavabriku ja Vene-Balti tehase haigekassa nõudmisel võeti kongressi päevakorda II Riigikogu liikme kommunist Johannes Jürna ettekanne, milles käsitleti majanduslikke ja poliitilisi küsimusi.³⁹

Eestimaa Haigekassade Liidu kongress avati 25. juulil 1924 Tartus. Haigekassade esindajatena võttis sellest osa 62 saadikut, neist 41 hääleõigusega.⁴⁰

Hoolimata sotside vastuseisust, alustas kongress oma tööd «Internatsionaali» laulmisega. Vaatamata sotside püüetele end kongressil maksma panna, jäid nad juba algusest peale vähemusse. Seda näitas ka J. Jürna ettekande suure häälteenamusega (24 häält poolt, 12 vastu) päevakorda võtmine.

Esimesena sai kongressil tervituseks sõna J. Jürna, kes Tööraha Ühise Väerinde nimel kutsus töölisi punase lipu all ühisele võitlusele.⁴¹ Kongressile tõi tervitusi veel kommunist Rudolf Veimer Tallinna töölisühingute ja Elise Priks Tartu töölisühingute poolt.

Koosolijad vastasid tervitusele elavate kiiduavaldustega. Kui aga kõnetooli astus sots L. Johanson, leidis tema kõne heakskiitmist peamiselt ainult Tartu Üleüldise Haigekassa esindajate poolt.⁴² Sotside viha tõusis äärmise piirini, kui J. Jürna poolt algatatud mõte saata poliitilistele vangidele tervitustelegramm kongressist osavõtjate hulgas elavat

³⁵ ORRKA, f. 2000, nim. 1, s.-ü. 1480, l. 107.

³⁶ Sealsamas, s.-ü. 1506, l. 82.

³⁷ Sealsamas.

³⁸ «Meie Leht» 24. juulil 1924.

³⁹ ORRKA, f. 959 (Tallinna Ühine Haigekassa), nim. 3, s.-ü. 19, l. 460.

⁴⁰ «Päevaleht» 27. juulil 1924. Hääleõigus oli Haigekassade Liidu liikmeks astunud haigekassade saadikuil.

⁴¹ ORRKA, f. 2000, nim. 1, s.-ü. 1506, 9. lehena märgitud brošüür, lk. 2.

⁴² «Meie Leht» 29. juulil 1924.

poolehoidu leidis. Telegrammis saatis kongress tuliseid proletaarseid tervitusi kodanlaste ja sotside poolt loodud türmides vaevlevatele haigekassade ja kogu Eesti töölisliikumise tegelastele ning julgustas vanglas vaevlejaid: «Seltsimehed, ärge laske päid norgu, kui teiega kui kurjategijatega ümber käiakse sellepärast, et võitlesite oma klassi vabastamise eest. Teadke, et tuhanded ja kümned tuhanded Eesti töörahvast on teiega, et teie seljataga seisab kogu maailma revolutsiooniline töölisliikumine. Kannatage, ei ole kaugel ajad, kus avanevad väravad, mille taha te olete kurnaja sotsi kokkuleppel topitud! Elagu võitlus poliitiliste vangide vabastamise eest! Elagu tööliste ja talupoegade valitsus, mis luuakse sel päeval, mil türmide uksed poliitilistele vangidele väljapääsemiseks avanevad.»⁴³

EKP poolt esitatud tööliste ja talupoegade valitsuse moodustamise nõude heakskiitmine legaalsel haigekassade kongressil oli kujukaks näiteks Eesti töörahva revolutsioonilise aktiivsuse uuest tõusust. Telegrammi teksti ettelugemise järel asusid sotsid kohe kihutustööd tegema, väites, et haigekassade kongressil ei sobivat sellist telegrammi saata või kui seda siiski otsustatakse teha, siis tuleks sotside tegevust paljastavad kohad telegrammi tekstist välja jätta. L. Johanson'i ettepanek telegrammi mitte saata kukkus aga hääletamisel läbi. Teistkordselt tõstis telegrammi saatmise küsimuse üles sots J. Voimann. Kuid seegi kord tulemusteta: 20 häälega poolt ja 12 vastuseismisel jäi otsus telegrammi saata ikkagi kehtima. Kuid sotsid ei tunnistanud nüüdki end lõplikult lööduks. Kogunud vähemteadlikelt haigekassade delegaatidelt allkirju, esitasid nad kongressi juhatusse kirjaliku protesti telegrammi sisu kohta. Telegrammi saatmise otsus jäi kehtima ka seekordsel hääletamisel, kuid hääleteenamusega (21 häält poolt ja 12 vastu) jäeti telegrammi tekstist välja sotsi otseselt riivavad kohad. Näib, et protesti esitamise initsiaatoreiks olid Tartu Üleüldise Haigekassa esindajad, kuna maksimaalne arv allkirju protestil, nimelt kuus, kuulus neile. Võrdluseks märgime, et Tallinna Ühise Haigekassa kui suurima esindajaist oli protestikirjale alla kirjutanud ainult üks.

Selline Tartu haigekassa esindajate reeturlik käitumine kongressil leidis ranget hukkamõistu klassiteadlike tööliste poolt. Tartu linna tööliste koosolek saatis Haigekassade Liidu kongressile seoses sellega protestikirja, milles öeldi: «Tartu tööliste koosolek 26. juulil konstateerib, et Tartu haigekassade esitajad I Haigekassade Liidu kongressil, kes poliitilistele vangidele telegrammi saatmise ajal vastu hääletasid ja hiljem protesti sisse andsid, tööliklassi äraandjatena on talitanud ja naelutab neid häbiposti.»⁴⁴

Omamoodi suhtus klassiteadlike tööliste võitu kongressil kodanlik ajakirjandus. Kuigi «Päevaleht» oli sunnitud tunnistama, et telegrammi saatmine poliitilistele vangidele sai teoks EKP poolehoidjate enamuse tõttu kongressil, püüdsid kodanlikud ajalehed süü veeretada kongressi juhatajale J. Ringsmannile, kes olevat olnud saamatu.⁴⁵

Haigekassade poolt tehtud töö ja selles töös esinevate raskuste kohta tõid haigekassade esindajad oma aruannetes arvukaid näiteid. Pärnu Ühise Haigekassa esindaja näiteks juhtis kongressi tähelepanu sellele, kuidas pärast klassiteadlikumate tööliste valimist haigekassa juhatusse hakkasid valitsusvõimud igati kassa tegevust takistama. Samuti on tehtud haigekassale takistusi töötajate ravi haigekassa korraldusse võt-

⁴³ ORRKA, f. 2000, nim. 1, s.-ü. 1506, 9. lehenä märgitud brošüür, lk. 3 ja 4.

⁴⁴ ORRKA, f. 2180, nim. 1, s.-ü. 211, l. 10.

⁴⁵ «Päevaleht» 27. juulil 1924.

misel.⁴⁶ Rakvere Ühise Haigekassa ja Aseri tsemendivabriku haigekassa esindajad rääkisid raskustest kindlustusmaksude laekumisel, kuna pere-
mehed ei täitnud korralikult oma kohustusi haigekassa vastu ja sageli
tuli neilt kindlustusmaksude sissenõudmisel kasutada politsei abi.
Kohila paberivabriku haigekassa esindaja peatus eriti kassaliikmete
arstiabi andmisega seoses olevatel raskustel (kohapeal töötas ainult üks
arst)⁴⁷ jne.

J. Jürna käsitles oma ettekandes⁴⁸ tööliklassi viletsat majanduslikku
olukorda, paljastades sotside kahepaikset tegevust ja kutsus töölisi võit-
lema kodanliku valitsuse ning teda toetavate sotside vastu.

Peale J. Jürna ettekande ja haigekassade esindajate aruannete oli
kongressi päevakorras veel haiguskindlustusseaduse eelnõu, töövõimetuse
vastu kindlustamise ja tööliste osavõtu küsimus Eesti Tööliste Kinni-
tusühisuse juhtimisest, samuti organisatsioonilist laadi küsimuste aru-
tamine.

Ettekandega «Haiguste vastu ja emade kinnitamise seaduse» eelnõu
kohta esines L. Johanson, andes ülevaate seaduseelnõu sätetest. Kui
L. Johanson eelmisel aastal toimunud I üle-eestimaalisel haigekassade
konverentsil oli haiguskindlustusseaduse eelnõu küsimuses esinenud võrd-
lemisi asjalikult, siis nüüd tuli ta oma kahepaiksete seisukohtadega välja
avalikult. Tema sõnade järgi olevat seaduseelnõul peamiselt ainult redakt-
sioonilist laadi puudusi ning ta avaldas arvamust, et Riigikogu selle
seaduseelnõu juba sama, s. o. 1924. aasta lõpul vastu võtab.

Enamik kongressist osavõtjaid aga ei lasknud end sots L. Johanson
ilusatest sõnadest eksiteele viia. Arvustades arutuselolevat seaduseelnõu,
kinnitas kommunist J. Jürna, et niisuguse eelnõu vastuvõtmise vastu
tuleb otsustavalt võidelda. Oma sellekohases resolutsioonis kritiseeris
kongress teravalt valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu ja näitas, et
see teeb lõpu haigekassade omavalitsusele, veeretab kindlustusmaksud
töötajate kanda ning on säärasesena töölikklassile täiesti vastuvõtmatu.
Kongress kutsus töölikklassi võitlema täieliku ja üldise kindlustusseaduse
kehtestamise eest, sellise seaduse eest, mis kõigiti rahuldaks töölikklassi
nõudmised.

Kodanliku riigi huve kaitses L. Johanson ka oma järgmises ettekan-
des, milles ta käsitles töövõimetuse vastu kindlustamise küsimusi. Andes
ülevaadet Saksamaal jt. riikides kehtivatest sotsiaalkindlustusseadustest,
märkis ta, et need on küll Eesti omast paremad, kuid meil ei olevat
selliste seaduste kehtestamine soovitatav, kuna see ei vastavat riiklikele
huvidele.⁴⁹ Kongressi liikmed aga olid teisel arvamusel. Ühel häälel
vastuvõetud resolutsioonis kutsusid nad töölisi võitlema «üldise töövõi-
metuse ja vanaduse vastu kindlustamise seaduse eest, mille põhjal saak-
sid töövõimetuse ja vanaduse pensioni kõik töövõimetud ning vanad
töölised ja teenijad». Väljaminekud pensionidele tuli seejuures katta riigi
sissetulekutest.⁵⁰

Teravat kriitikat tegid kongressist osavõtjad ka Eesti Tööliste Kinni-
tusühisuse kui tööliste õnnetuste vastu kindlustamist teostava organi aad-
ressil. Märgitakse, et ühingu juhtimine on antud ainult töösturite kätte ning
sellepärast ei suuda see asutus täita temale pandud ülesandeid: töölistel

⁴⁶ «Meie Leht» 29. juulil 1924.

⁴⁷ ORRKA, f. 2000, nim. 1, s.-ü. 1506, 9. leheena märgitud brošüür, lk. 10.

⁴⁸ Kongressi protokoll on koostatud pealiskaudselt. J. Jürna ettekande kohta on
toodud ainult kaks lauset, tema poolt esitatud resolutsiooni sisu kohta pole aga sõnagi
märgitud.

⁴⁹ ORRKA, f. 2000, nim. 1, s.-ü. 1506, 9. leheena märgitud brošüür, lk. 42.

⁵⁰ Sealsamas.

on suuri raskusi seadusega lubatud pensioni kättesaamisel ja nad on sunnitud oma õiguste jaluleseadmiseks kasutama isegi kohtu abi.

Kongressil rõhutati, et Eesti Töölise Kinnitusühisus, mis on asutatud tööliste kindlustamiseks õnnetusjuhtumite vastu, suudab oma ülesandeid edukalt täita ainult sel juhul, kui tema juhtimisest võtavad osa asjast otseselt huvitatud isikud, s. o. töölised. Lähtudes sellest otsustas kongress esineda Riigikogu rühmade ja valitsuse ees nõudmisega, et ühingu juhtimisest võimaldataks osa võtta ka töölistel.⁵¹ Vastava nõudmise esitas Haigekassade Liidu juhatus valitsusele 7. septembril 1924⁵² ja Riigikogule 16. septembril 1924.⁵³

Enamuse nõudmisel võeti kongressil väljaspool päevakorda arutusele kommunist R. Veimeri ettekanne töökaitse küsimuste kohta, milles anti lühike ülevaade töökaitse olukorrast Eestis ja näidati, kuivõrd formaalselt täitsid oma ülesandeid töökaitsekomissarid, kellel seaduse järgi lasus töökaitseaduste täitmise järelevalve.

Kõnesolevas küsimuses võttis kongress R. Veimeri ettepanekul ühel häälel vastu otsuse, kus deklareeritakse, et töölisklassil ei ole praegu ega lähemas tulevikus lootusi, et valitsus ise seadusandlikul teel korraldaks sotsiaalkindlustuse ja töökaitse küsimused. Lähtudes sellest kutsus kongress haigekassasid ja teisi töölisorganisatsioone ühisele võitlusele oma nõudmiste elluviimiseks.⁵⁴

Kongress kestis kokku kolm päeva ja lõpetas oma töö 27. juulil, lauldes «Internatsionaali».

*

Kokkuvõetult võib öelda, et tänu haigekassade konverentsist ja kongressist osavõtnud kommunistide aktiivsele selgitustööle võtsid I üleeestimaaline haigekassade konverents ja Eestimaa Haigekassade Liidu I kongress vastu kaugelminevad otsused, mis rajanesid EKP programme sotsiaalkindlustuse küsimustes. Konverentsi ja kongressi tähtsus seisab ka selles, et nad aitasid paljastada sotside kahepaikset poliitikat, aitasid töötaval rahval aru saada, et kodanlikult valitsuselt pole neil oodata üldise riikliku sotsiaalkindlustuse sisseseadmist, et oma olukorda kodanliku korra tingimustes võib parandada ainult töölisklass ise järjekindla võitluse teel.

Eesti töörahvas intensiivistaski võitlust oma nõudmiste elluviimise eest.

Vaatamata rängale terrorile jätkas Eesti töörahvas pärast 1. detsembri 1924. aasta ülestõusu EKP juhtimisel kangelaslikku võitlust oma põhieesmärgi, s. o. nõukogude võimu taaskehtestamise kõrval ka sotsiaalkindlustusseaduste vastuvõtmise eest.

Kodanlik valitsus püüdis omalt poolt töölisliikumise survele vastu seada töörahva petmise ja ühtse võitlusrindede lõhestamise taktikat. Aastast aastasse lubati vastu võtta sotsiaalkindlustusseadusi, koostati paar seaduseelnõugi, kuid kaugemale nende arutamisest ei jõutud. Töörahva ühtse võitlusrindede lõhestamise eesmärgil tehti osa töötajate, peamiselt riigiametnike ja mõnel määral ka riigiettevõtete tööliste suhtes mõningaid järeleandmisi. Valdav enamik rahvast jäi aga kodanlikus Eestis

⁵¹ Sealsamas, lk. 37.

⁵² Sealsamas, s.ü. 1068, l. 51 ja 52.

⁵³ Sealsamas, l. 62 ja 63.

⁵⁴ Sealsamas, s.ü. 1506, 9. lehena märgitud brošüür, lk. 35.

riiklikult kindlustamata ning sotsiaalkindlustusega haaratud isikute ring oli põhiliselt sama, mis tsaari- ja Vene Ajutise Valitsuse ajal. Alles pärast nõukogude võimu taaskehtestamist Eestis 1940. aastal võeti vastu seadus kõigi töötajate riikliku sotsiaalkindlustuse kohta.

*Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Ajaloos Instituut*

Saabus toimetusse
29. VI 1961

О БОРЬБЕ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ ЭСТОНИИ ЗА ИНТЕРЕСЫ ТРУДЯЩИХСЯ НА I ВСЕЭСТОНСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ БОЛЬНИЧНЫХ КАСС И I СЪЕЗДЕ СОЮЗА БОЛЬНИЧНЫХ КАСС ЭСТОНИИ

С. Ахелик

Резюме

Несмотря на то, что после победы Великой Октябрьской социалистической революции в 1917 г. Советская власть в Эстонии просуществовала сравнительно недолго, Советское правительство успело принять ряд решительных мер по организации всеобщего социального страхования трудящихся. В сообщении Советского правительства, опубликованном 1 ноября 1917 г., говорилось, что правительство немедленно приступит к разработке декретов, предусматривающих страхование всех трудящихся на случай болезни, инвалидности, старости, безработицы и т. п., причем страхование это будет производиться за счет предпринимателей.

Декрет, принятый 22 декабря 1917 г., предусматривал страхование всех трудящихся на случай болезни за счет предпринимателей, предоставление заболевшим трудящимся бесплатной врачебной помощи и лекарств, а также выплату полной заработной платы. В соответствии с принятым декретом в Эстонии началась реорганизация работы больничных касс.

Когда же эстонской буржуазии с помощью иностранных империалистов удалось подавить Советскую власть в Эстонии и установить буржуазно-националистическую диктатуру, в области социального страхования были восстановлены в основном законы, существовавшие в царское время и принятые Временным правительством. Страхование трудящихся на случай болезни стало осуществляться согласно декрету Временного правительства, изданному в 1917 г., который предусматривал страхование только тех трудящихся, которые работали на предприятиях средней и крупной промышленности.¹ Так, в 1923 г. страхованием на случай болезни было охвачено всего 33 359 человек, или 65,6% промышленных рабочих. При этом нужно еще учесть, что, по данным переписи 1922 г., в промышленности было занято всего 15,7% населения.

Страхование по болезни производилось через больничные кассы. В соответствии с законом от 1917 г. главная задача больничных касс заключалась в выплате своим членам денежных пособий в случае болезни, рождения ребенка или смерти. Государство никакой помощи кассам не оказывало, и страхование производилось за счет самих трудящихся, плативших в кассу так называемые страховые взносы.

С 1923 г. обязательному страхованию по случаю трудовых увечий подлежали, наряду с рабочими крупной промышленности, и рабочие средней промышленности.

Страхование рабочих мелкой промышленности на случай болезни и трудовых увечий носило случайный характер. Полностью были лишены страхования по болезни и в случае трудовых увечий сельскохозяйственные рабочие, рабочие лесной промышленности, продавцы магазинов, канцелярские работники, домработницы и работники других категорий.

Трудящиеся Эстонии с первых же лет существования буржуазного государства выражали самый решительный протест против такой крайне несправедливой системы социального страхования и активно боролись за принятие законов, которые обеспечивали бы всех трудящихся помощью как в старости и в случае болезни, так и при потере трудоспособности и безработице.

¹ К крупной промышленности относились предприятия, на которых было занято не менее 20 рабочих, к средней — от 5 до 19 рабочих и к мелкой — менее 5 рабочих.

Важную роль в борьбе за введение новых законов социального страхования сыграли состоявшаяся в 1923 г. I Всеэстонская конференция больничных касс и созванный в 1924 г. I съезд Союза больничных касс Эстонии.

I Всеэстонская конференция больничных касс состоялась 7—8 апреля 1923 г. в Таллине. Большим влиянием на конференции пользовалась Компартия Эстонии. Об этом свидетельствует хотя бы тот факт, что, несмотря на сопротивление соцов, в утвержденную заранее повестку дня по предложению коммуниста Пауля Кээрдо дополнительно был включен вопрос о протесте против закрытия рабочей печати и в своем решении конференция потребовала предоставления трудящимся равной с буржуазией свободы печати.

Особым пунктом в повестке дня конференции стояло обсуждение законопроекта о страховании на случай болезни и материнства. С докладами по этому вопросу выступили коммунист П. Кээрдо и соц Л. Йохансон. П. Кээрдо выдвинул требования, чтобы: 1) закон распространялся как на рабочих, так и на служащих, 2) уплата страховых взносов была возложена на предпринимателей и государство и 3) лечение больных длилось до их выздоровления.

Большое внимание уделила конференция и вопросам охраны труда. По предложению П. Кээрдо было принято решение, в основе которого лежала разработанная под руководством Компартии Эстонии программа Единого фронта трудящихся.

Конференция обсудила также вопрос о предоставлении членам больничных касс врачебной помощи, приняла решение об организации Союза больничных касс Эстонии и др.

Созыв I съезда Союза больничных касс Эстонии и связанная с этим подготовительная работа были возложены по взаимному соглашению больничных касс на Тартускую больничную кассу. Эта касса, руководящие должности в которой занимали соцы, сделала попытку обойти принципы, одобренные конференцией, и в качестве докладчиков пригласила на съезд одних лишь соцов.

Благодаря разъяснительной работе, проведенной под руководством КПЭ, соцам не удалось осуществить свои замыслы. Под давлением трудящихся число докладов, представленных соцами, было ограничено и в повестку дня был исключен доклад коммуниста Йоханна Юрна, посвященный экономическим и социальным проблемам.

I съезд Союза больничных касс Эстонии происходил с 25 по 27 июля 1924 г. в Тарту. С самого момента открытия съезда можно было заметить, что, несмотря на все усилия соцов занять ведущее положение на съезде, они остаются в меньшинстве. Невзирая на ярые устные и письменные протесты соцов, большинство съезда решило послать приветственную телеграмму политзаключенным, оканчивавшуюся словами «Да здравствует правительство рабочих и крестьян!»

И. Юрна посвятил свой доклад бедственному экономическому положению рабочего класса, разоблачил двуличные действия соцов и призвал трудящихся к борьбе против буржуазного правительства и поддерживающих его соцов.

Кроме того повестка дня съезда включала отчеты представителей больничных касс, обсуждение проекта закона о страховании на случай болезни, вопросы страхования при потере трудоспособности и по старости, вопрос об участии трудящихся в руководстве Эстонским рабочим страховым обществом и организационные вопросы.

Сверх повестки дня съезд по требованию делегатов обсудил также доклад коммуниста Рудольфа Веймера о проблемах охраны труда.

В итоге можно сказать, что благодаря активной разъяснительной работе, проведенной коммунистами — участниками конференции и съезда, как I Всеэстонская конференция больничных касс, так и I съезд Союза больничных касс Эстонии приняли по вопросам социального страхования решения, опирающиеся на программу Коммунистической партии Эстонии. Значение конференции и съезда состоит, кроме того, и в том, что они содействовали разоблачению двуличной политики соцов, помогли трудящимся понять, что им не дожидаться от буржуазного правительства введения общего государственного социального страхования и что улучшения своего положения в условиях буржуазного строя рабочий класс может добиться только одним путем — упорной, последовательной борьбой. Буржуазное правительство же, как показала практика, не было заинтересовано в расширении социального страхования.

Именно поэтому большинство трудящихся буржуазной Эстонии так и осталось вне государственного страхования и круг лиц, получавших страховые пособия, оставался в основном тем же, что и в царское время и при Временном правительстве.

DER KAMPF DER KPE UM DIE INTERESSEN DER ARBEITERKLASSE AUF DER I. ALLESTNISCHEN KRANKENKASSENKONFERENZ UND AUF DEM I. KONGRESS DES VERBANDES ESTNISCHER KRANKENKASSEN

S. Ahelik

Zusammenfassung

Nach dem Sieg der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution in 1917 konnte die Sowjetmacht auf estnischem Gebiet bloss kürzere Zeit bestehen. Trotzdem traf damals die Sowjetregierung auch hier entscheidende Massnahmen, um eine vollständige Sozialversicherung aller Werktätigen zu sichern. Die Sowjetregierung veröffentlichte am 1. November 1917 eine Erklärung, wo die sofortige Vorbereitung von Dekreten angekündigt wurde, die eine durchgreifende Versicherung gegen Krankheit, Invalidität, Alter, Arbeitslosigkeit usw. auf Kosten des Beschäftigers sicherstellen sollte.

Das Dekret über die Krankenversicherung wurde am 22. Dezember 1917 erlassen. Danach gehörten alle Werktätigen unter die Krankenversicherung auf Kosten des Beschäftigers. Das Dekret enthielt auch Vorschriften über die unentgeltliche ärztliche Behandlung der Erkrankten, über die unentgeltliche Verabreichung von Medikamenten und über die Zahlung eines Krankengeldes im vollen Ausmass des Arbeitslohns. Auf Grund dieses Dekrets wurde die Neuorganisierung der estnischen Krankenkassen in Angriff genommen.

Die von den ausländischen Imperialisten unterstützte estnische Bourgeoisie vermochte es aber, die Sowjetmacht in Estland zu unterdrücken und eine bürgerlich-nationalistische Diktatur einzusetzen.

Nach Einsetzung der bürgerlichen Diktatur blieben in Estland in dem Gebiet der Sozialfürsorge die unter dem Zarismus geltend gewesenen und die von der russischen Provisorischen Regierung erlassenen gesetzlichen Verfügungen im allgemeinen weiter in Kraft. Die Krankenversicherung der Werktätigen wurde auf Grund eines Dekrets der Provisorischen Regierung aus dem Jahre 1917 ausgeübt. Danach gehörten bloss die in den Betrieben der Mittel- und der Grossindustrie¹ Beschäftigten unter die Vorschriften des Krankenversicherungsgesetzes. Im Jahre 1923 z. B. gehörten unter die Krankenversicherung nur 65,6% aller Industriearbeiter, d. h. nur 33 359 Personen. Dabei ist zu vermerken, dass laut Angaben der Volkszählung von 1922 bloss 15,7% der Einwohner Estlands in der Industrie beschäftigt waren.

Die Krankenversicherung der Werktätigen wurde durch die Vermittlung der Krankenkassen ausgeübt. Die Hauptaufgabe der letzteren war — nach dem Krankenversicherungsgesetz von 1917 — an ihre Mitglieder Hilfsgelder bei Krankheit, Geburt oder Tod zu zahlen. Der Staat subsidierte die Krankenkassen nicht, und die Versicherung der Werktätigen fand auf ihre eigenen Kosten statt, — nämlich durch die sog. Versicherungszahlungen.

Seit 1923 gehörten unter die obligatorische Arbeitsunfallversicherung ausser den Arbeitern der Grossindustrie auch die in der Mittelindustrie beschäftigten. Die Kranken- und Unfallversicherung der Arbeiter der Kleinindustrie trug aber einen durchaus zufälligen Charakter. Was die Landarbeiter, die Holzfäller, die Handlungs- und Bürogehilfen, die Hausangestellten usw. anbetrifft, so waren sie gegen Krankheit und Unfälle überhaupt nicht versichert.

Gegen eine so lückenhafte Sozialfürsorge protestierten die Werktätigen seit den ersten Jahren des bürgerlichen Staates aufs heftigste. Sie führten einen aktiven Kampf um Gesetze, die allen Beschäftigten die Versicherung gegen Krankheit, Alter, Arbeitsunfähigkeit und Arbeitslosigkeit garantieren würden.

Im aktiven Kampf um die Sozialversicherungsgesetze spielten die in 1923 stattgefundene I. Allestnische Krankenkassenkonferenz, sowie der in 1924 stattgefundene I. Kongress des Verbandes Estnischer Krankenkassen eine wichtige Rolle.

Die I. Allestnische Krankenkassenkonferenz fand am 7. und 8. April 1923 in Tallinn statt. Bei den Delegierten der Konferenz stand das Prestige der KPE sehr hoch, was schon daraus ersichtlich ist, dass der Vorschlag des Kommunisten Paul Keerdo, die nicht auf der Tagesordnung stehende Frage des Einspruchs gegen die Schliessung der Arbeiterzeitungen zu erörtern, trotz Widerstand der Sozisten angenommen wurde; die diesbezügliche Resolution der Konferenz verlangte für die Arbeiter die gleiche Pressefreiheit, wie sie der Bourgeoisie gönnt war.

¹ Als Betriebe der Grossindustrie galten solche mit mindestens 20 Arbeitern, als Betriebe der Mittelindustrie solche mit 5—19 Arbeitern, als Betriebe der Kleinindustrie solche mit weniger als 5 Arbeitern.

Als ein besonderer Punkt stand die Frage der Krankenversicherung auf der Tagesordnung, nämlich ein Gesetzesentwurf «Über die Krankenversicherung und Versicherung der Mütter». In dieser Frage hatten der Kommunist P. Keerdo und der Sozi L. Johanson das Wort. Der erstere stellte folgende Forderungen auf: 1) das Gesetz soll für Arbeiter und Angestellte in gleichem Mass gelten, 2) die Versicherungszahlungen sollen den Beschäftigten und dem Staat zur Last fallen und 3) die Kranken sollen bis zur Gesundung behandelt werden.

Viel Aufmerksamkeit wurde auf der Konferenz auch Fragen des Arbeitsschutzes gewidmet. Hier wurde auf Antrag von P. Keerdo eine Resolution angenommen, deren Unterlage das unter Leitung der KPE ausgearbeitete Programm der Einheitsfront des Arbeitervolkes bildete:

Noch wurde auf der Konferenz die Frage der ärztlichen Behandlung der Krankenkassen-Mitglieder betrachtet. Es wurde beschlossen, den Verband Estnischer Krankenkassen zu gründen u. s. w.

Die Krankenkassen vereinbarten es, die Vorbereitung des I. Kongresses des Verbands Estnischer Krankenkassen der Tartuer Allgemeinen Krankenkasse zur Aufgabe zu machen.

Die Tartuer Allgemeine Krankenkasse, wo die Sozis die führenden Posten besetzt hielten, missachtete aber die Prinzipien der Konferenz und beauftragte nur Sozis allein, auf dem Kongress ihre Standpunkte darzulegen.

Die von der KPE als Gegenmassnahme geführte Aufklärungsarbeit verhinderte die Sozis an der Realisierung ihrer Pläne: unter dem Druck der Werktätigen wurde die Zahl der Sozi-Vorträge eingeschränkt und der Vortrag des Kommunisten Johannes Jürna über wirtschaftliche und politische Angelegenheiten auf die Tagesordnung gebracht.

Der I. Kongress des Verbandes Estnischer Krankenkassen tagte am 25.—27. Juli 1924 in Tartu. Vom ersten Tage an war es klar, dass die Sozis — trotz ihrer Bemühungen, sich geltend zu machen — in die Minderheit zurückgedrängt waren. Ungeachtet ihrer heftigen, mündlich und schriftlich eingelegten Proteste beschloss die Mehrheit des Kongresses, an die politischen Häftlinge einen telegraphischen Gruss zu richten, dessen Text mit den folgenden Worten schloss: «Es lebe die Arbeiter- und Bauernregierung!»

In seinem Vortrag behandelte J. Jürna die schwere wirtschaftliche Lage der Arbeiterklasse; er enthüllte die heuchlerische Tätigkeit der Sozis und rief die Arbeiter auf, gegen die bürgerliche Regierung und deren Helfershelfer, die Sozis, anzukämpfen.

Ausserdem waren noch Berichte der Vertreter einzelner Krankenkassen auf der Tagesordnung des Kongresses, ferner die Frage des Krankenversicherungsgesetzes, die Frage der Versicherung gegen Arbeitsunfähigkeit und Alter, die Frage der Teilnahme der Arbeiter an der Leitung der Estnischen Arbeiterversicherungsgesellschaft, sowie andere Fragen organisatorischer Art.

Ausserhalb der Tagesordnung untersuchte der Kongress auf Antrag einiger Delegierter einen Bericht des Kommunisten Rudolf Veimer über Fragen des Arbeitsschutzes.

Zusammenfassend kann gesagt werden, dass infolge der energischen Aufklärungsarbeit, welche die an der Konferenz und am Kongress der Krankenkassen beteiligten Kommunisten entwickelt hatten, sowohl die I. Allestnische Krankenkassenkonferenz als auch der I. Kongress des Verbands Estnischer Krankenkassen Beschlüsse annahm, die auf dem Programm der KPE basierten. Die Bedeutung der beiden Zusammenkünfte besteht auch darin, dass sie zur Enthüllung der heuchlerischen Politik der Sozis beitrugen und die Werktätigen darüber ins Klare setzten, dass sie von der bürgerlichen Regierung kein allgemeines staatliches Sozialversicherungsgesetz zu erwarten hatten, sondern ihre Lage in den Bedingungen der Bourgeoisordnung nur auf dem Wege eines konsequenten Klassenkampfes bessern konnten.

Die bürgerlichen Regierungen hatten aber an der Erweiterung der Sozialversicherung kein Interesse. Unter dem Druck der Arbeiterbewegung und mit dem Ziel, einen sogenannten sozialen Frieden herzustellen, wurden vielmehr Versuche gemacht, die Werktätigen irrezuführen und ihre Einheitsfront zu zerspalten.

Zusammenfassend muss gesagt werden, dass die grosse Masse der Werktätigen im bürgerlichen Estland unversichert blieb, wobei die Kreise der Versicherten im wesentlichen dieselben Gruppen von Beschäftigten umfassten, die auch unter dem Zarismus und unter der russischen Provisorischen Regierung versichert waren.